

da nađe svoju najadekvatniju riječ. Ove se riječi mogu tvoriti ili slaganjem ili prevođenjem ili preuzimanjem nekog stranog termina. Zato moramo svaku riječ za koju postoji sumnja da je preveđenica, pojedinačno promatrati. U Mađarskoj je velika borba za obnovu jezika počela već u drugoj polovici 18. stoljeća, kod Hrvata nešto kasnije. Tom se borbom može objasniti težnja za izgradnju svoje terminologije u svim područjima kulturnog života, drugim riječima izrazitu tendenciju jezičnog purizma u oba jezika. Baš primjer riječi *igrokaz* upozorava nas da bi bilo od velike koristi opširnije i dublje istražiti taj pokret za obnovu jezika usporedno kod Hrvata i kod Mađara. Bilo bi korisno obratiti pažnju na neke zajedničke tendencije, na slična i različita rješavanja u težnji za izgradnju nove terminologije. Budući da je riječ o jezicima različitog podrijetla i različite strukture, ovakvo bi proučavanje dalo dragocjene rezultate i za opću lingvistiku.

István Nyomárkay

KAKO TREBA TRANSLITERIRATI S GRČKOGA

Naši se tiskari sve rjeđe odlučuju na to da tiskaju grčke riječi grčkim slovima. Zbog toga su naši pisci sve češće prisiljeni da ih transliteriraju latinskim pismom. I tada dolazi do vratolomijâ koje — neka se nitko ne uvrijedi! — upravo sramote našu kulturnu javnost. Budući da nemamo nikakvoga pravopisom točno ustanovljenog propisa o transliteraciji grčkog alfabeta, pisci se gotovo u pravilu odlučuju za neko svoje načelo transliteriranja, onakvo kakvo misle da im svjetuje njihov zdrav razum. Ta su načela dakako posve proizvoljna. I još gore: katkada se dobiva dojam da pravila koja naši autori slijede ovise o časovitu nadahnuću svakoga pojedinog pisca. Zato ćemo na ovom mjestu izložiti rješenja koja u tom smi-

slu već postoje i u nas i u svijetu, a zatim dati i naš prijedlog na razmatranje. Tim bi se pak prijedlogom moralo u prvom redu pozabaviti Hrvatsko društvo klasičnih filologa koje je, nema sumnje, najkompetentnije da o tome dade svoje stručno mišljenje i da se tako konačno riješi taj problem.

Najprije ćemo izložiti pravila transliteriranja s grčkoga koja već otprije postoje u našoj bibliotečnoj praksi, a koja su ustanovljena propisom što ga je 1970. godine objavilo Društvo bibliotekara Hrvatske u *Pravilniku i priručniku za izradbu abecednih kataloga* Eve Verone.¹ Taj je pravilnik već prije toga, na sastancima od 20. i 21. svibnja 1965. i 1. do 3. lipnja 1967., odobrila Komisija za katalogizaciju Saveza društava bibliotekara Jugoslavije i preporučila da se propisi ovog pravilnika primjenjuju u svima jugoslavenskim knjižnicama. Evo kako se prema tom pravilniku mora transliterirati s grčkoga:

α	= a	ν	= n
β	= b	ξ	= x
γ	= g	\omicron	= o
δ	= d	π	= p
ϵ	= e	ρ	= r
ζ	= z	σ, ς	= s
η	= ē	τ	= t
θ	= th	υ	= y
ι	= i	φ	= ph
κ	= k	χ	= ch
λ	= l	ψ	= ps
μ	= m	ω	= ō

Naglasci ' , ` , ~, tih hak ' , oštri hak ' , dijereza · i *iota subscriptum* preuzimaju se pri transliteriranju točno prema predlošku.

Iako je ta transliteracija prilično vjerna načelima transliteriranja koji se danas u svijetu općenito primjenjuju, — na neke manje zamjerke što bi joj se možda mogle uputiti upozorit ćemo

¹ Prvi dio: Odrednice i redalice, str. 430.

kasnije — ona se dosada zadržala samo u našim knjižnicama, a u našoj književnoj javnosti nije naišla gotovo ni na kakav odaziv. Budući dakle da se sada nalazimo tek pred odlukom o tome koju ćemo i kakvu transliteraciju usvojiti u našem pravopisu i da možemo prema tome još uvijek birati, smatramo da ćemo ispravno postupiti ako ovdje izložimo i onu transliteraciju koju je godine 1968. usvojila i preporučila *International Organization for Standardization*.² Navedimo zato i taj sustav transliteriranja u cijelosti:

α	= a (α = aj)
β	= b
γ	= g
δ	= d
ε	= e
ζ	= z
η	= ē (η = ēj)
θ	= th
ι	= i (<i>iota subscriptum</i> , <i>adscriptum</i> = j)
κ	= k
λ	= l
μ	= m
ν	= n
ξ	= x
ο	= o
π	= p (πσ, πς = p-s)
ρ	= r
σ, ς	= s
τ	= t (τχ = t.h)
υ	= u
φ	= f
χ	= h
ψ	= ps
ω	= ō (ω = ōj)
·	= ·
˘	= ne transliterira se
˙	= ' (stoji pred prvim slovom u riječi)
˚	= ˚
˛	= ˛
˜	= ˜

² ISO Second Draft, ISO Recommendation R 843 Transliteration of Greek into Latin Characters, 1st edition (corrected), October 1968.

Naglasci ´, ˘ i ˜ u transliteraciji stoje i nad majuskulom. *Iota adscriptum* se nadopisuje na isti način kao i *iota subscriptum*. Tihoga haka u transliteraciji nema.

Vidimo dakle da se transliteracija po ISO-standardima razlikuje od navedene naše bibliotečne transliteracije u slijedećim točkama: (1) grčko »υ« se ne transliterira u latiničko »y«, nego u »u«; (2) »φ« se ne transliterira u »ph«, nego u »f«; »χ« se ne transliterira u »ch«, nego u »h«; (4) *iota subscriptum* i *adscriptum* ne transliteriraju se grčkima potpisanim jotama i latiničkima dopisanim »j«, to jest: α = aj, η = ēj, ω = ōj; (5) oštri se hak transliterira latiničkim okomitim ravnim zarezom koji se nalazi uvijek ispred prvoga početnog slova, na primjer: ᾶ = 'a, αἶ = 'ai; (6) tihi se hak zanemaruje, na primjer: ᾶ = a, αἶ = ai; (7) naglasci ´, ˘ i ˜ se također kod početnih majuscula nalaze iznad slova, a ne pred njim; (8) ako se u grčkome nahode skupine πσ (πς) i τχ, transliteriraju se latiničkima »ps« i »t.h« da bi ih se na taj način razlikovalo od »ψ = ps« i »θ = th«.

Ova načela transliteracije prihvaćena su u svijetu kao najprimjereniji od svih dosada predloženih rješenja. Pred našim pak bibliotečnim sustavom transliteriranja imaju neke već na prvi pogled vidljive prednosti. Ovdje ćemo istaknuti samo tri glavne: (1) bibliotečno naše transliteriranje grčkih slova »φ« i »χ« u latinička slovne skupine »ph« i »ch« odgovara dođuše načelima transkripcije ali je ideji transliteracije, to jest nastojanju da se jedno slovo u predložku opisuje samo jednim odgovarajućim latiničkim znakom, primjerenije ISO-transliteriranje u »f« i »h«; (2) transliteriranje slovne skupine πσ (πς) se prema našima bibliotečnim propisima ni po čemu ne razlikuje od transliteriranja slova »ψ«, — jer oboje se transliterira kao »ps«, — dok ISO-standardi predviđaju razlikovanje »ps« od »p-s«;

(3) latiničko »j« koje ISO-standardi predlažu za *iota subscriptum* i *adscriptum* više odgovara duhu latiničkog pisanja nego grčki odgovarajući znakovi.

Zbog navedenih prednosti koje ISO-transliteracija ima u usporedbi s našim bibliotečnim sustavom transliteriranja, a ne samo zbog međunarodnoga njezina karaktera, mislimo da bi Hrvatsko društvo klasičnih filologa moralo preporučiti našoj književnoj javnosti ISO-sustav transliteriranja. Isto tako mi-

slimo da bi to društvo moralo potaknuti naše jezične stručnjake da se taj sustav uvede također u pravopis hrvatskoga književnog jezika. Ili, ako tko misli da ima kakav bolji prijedlog, neka ga izloži i obrazloži. Jer sve dotle dok ne budemo imali pravila transliteracije grčkih riječi koja će nas sve obvezivati da ih se pridržavamo, nećemo nikako moći stati na kraj nemilolj neujednačenosti transliteriranja u našem tisku.

Antun Slavko Kalenić

VIJESTI

OBNOVA ORGANIZIRANOGA TERMINOLOŠKOG RADA

Ove se godine počela ostvarivati hvaljevrijedna inicijativa naše najviše znanstvene ustanove da se pokrene ili intenzivira rad na terminološkim rječnicima pojedinih znanosti. U tu je svrhu osnovan Međurazredni terminološki odbor u koji su ušli predstavnici svih znanstvenih područja zastupljenih u Akademiji. Predsjednikom Odbora izabran je matematičar Vilko Niče, a tajnikom lingvist Stjepan Babić.

Osnovni zadatak Odbora jest da kao koordinativno tijelo nastavi i proširi djelatnost negdašnje Republičke terminološke komisije.

Odbor se ove godine sastao nekoliko puta (posljednji put 14. listopada). Na njegovim su sjednicama, uz ostalo, podnijeti izvještaji o dosadašnjem radu na terminologiji u pojedinim područjima, o projektima u toku (npr. rječnik kemije i kemijske tehnologije, nomenklatura i nazivlje organske kemije i biokemije, rječnik hrvatskog pravnog i upravnog nazivlja od početka 19. stoljeća do danas, leksikon književnog umijeća itd.), a i o budućim planovima. U toku je i prihvaćanje pravila Odbora. O prijedlogu pravila već su se izjasnili čla-

novi Odbora, a sada se taj prijedlog nalazi na razmatranju u pojedinim Akademijinim razredima.

Međutim, kako ni predsjedništvo a ni članovi Odbora nisu mogli doći do opširnijih podataka o terminološkom radu u pojedinim strukama (na nekim se rječnicima radi i pojedinačno), a i zato da bi se što širi krug zainteresiranih stručnjaka obavijestio o radu Odbora i mogao razmijeniti iskustva s predstavnicima drugih ustanova i drugih struka, odlučeno je da se organizira terminološki skup na kojem bi sudjelovali i lingvisti i predstavnici pojedinih znanstvenih područja. Inicijativa za sazivanje skupa pokrenuta je i zato što su (nakon sjednica Odbora) brojna metodološka i organizacijska pitanja u vezi s radom na terminološkim rječnicima ostajala otvorena (npr. pitanje koje se tiče načina suradnje lingvista sa stručnjacima pojedinih područja).

Skup je održan 16. i 17. studenog u zgradi Akademije. Odaziv zainteresiranih stručnjaka bio je zadovoljavajući (po pedesetak nazočnih). Saslušano je dvadesetak referata koji su bili vrlo raznoliki (rasprave, izvještaji, osvrti, pregledi, uputnici i sl.).

Skup je otvorio predsjednik Odbora Vilko Niče pozdravnom riječju i izvje-